

Пропозиції
до проекту Закону України
«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо
особливостей використання відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами»
*(реєстр. № 9271 від 04.05.2023 р.)**

Метою законопроекту є удосконалення законодавчого регулювання порядку надання відпусток у зв'язку з вагітністю та пологами.

Положення законопроекту не суперечать Конституції, законам України та міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Законопроектом пропонується надати право працюючим жінкам, у разі відсутності медичних протипоказань, переносити та використовувати частково або повністю відпустку, передбачену до пологів, тривалістю 70 календарних днів (для жінок, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи – 90 календарних днів) на період після пологів (починаючи з дня пологів). При цьому загальна тривалість відпустки не може перевищувати сумарно 126 календарних днів (140 календарних днів – у разі народження двох і більше дітей та у разі ускладнення пологів).

Розглянувши законопроект, вважаємо слушним висловити такі пропозиції та зауваження концептуального характеру.

Чинна редакція статті 179 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП) не містить обмежень щодо права жінки визначати конкретну дату початку відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, у тому числі пізніше ніж за 70 днів до очікуваної дати пологів. Відповідно до частини другої цієї статті, тривалість відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами обчислюється сумарно та становить 126 календарних днів (140 календарних днів – у разі народження двох і більше дітей та у разі ускладнення пологів) і надається жінкам повністю незалежно від кількості днів, фактично використаних до пологів.

Водночас наведені у законопроекті зміни, відповідно до яких пропонується надати право жінці за своїм бажанням, тобто самостійно, визначати порядок надання відпустки, зокрема періоду до пологів, не корелюються з видом цієї відпустки, яка належить до категорії «відпустка цільового призначення» і надається з чітко визначеною метою: для підготовки жінки до складного фізіологічного процесу – пологів і задля збереження здоров'я майбутньої матері та дитини. Не складно припустити, що можливість продовжити роботу й отримувати заробітну плату до самих пологів, за наявності гарантій збереження оплачуваної у повному обсязі відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, починаючи з дня пологів, є привабливою і нею скористається більшість жінок, не оцінивши повною мірою

ризика для свого здоров'я та здоров'я майбутньої дитини. Зауважимо диспозитивний характер чинної норми в частині темпоральних чинників, яка обумовлена не прагненням законодавця надати право жінці самостійно визначати дату початку та тривалість періоду відпустки до пологів, а тим, що дата пологів, яка визначена у медичному висновку, не гарантовано буде датою реальних пологів. Існування похибки обумовило незначну варіативність і, відповідно, диспозитивний характер нормативних положень щодо такого виду відпустки, встановивши гарантії виключно щодо сумарної тривалості відпустки та її повної оплати.

Для кожного виду відпустки законодавством визначені підстава і порядок їх надання. У чинній редакції статті 179 КЗпП підставою для надання відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами є медичний висновок. Водночас передбачена законопроектом можливість самостійного визначення дати відпустки та її тривалості до пологів обмежена умовою – відсутність медичних протипоказань. У зв'язку з цим потребує з'ясування таке: яким чином підтверджується відсутність протипоказань; якою має бути періодичність надання таких підтверджень; порядок дотримання гарантій охорони праці вагітних жінок (наприклад, надання легшої роботи); які настануть юридичні наслідки у разі ненадання жінкою підтверджень відсутності протипоказань тощо.

Зазначені концептуальні зауваження стосуються й пропозиції законопроекту, якою вносяться зміни до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи». Відповідно до статті 30 цього Закону надання жінкам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами тривалістю 90 календарних днів до пологів і 90 календарних днів після пологів обчислюється сумарно й надається жінкам повністю незалежно від кількості днів, фактично використаних до пологів. Тобто положення зазначеної статті також не містить обмеження права жінок визначати дату початку відпустки пізніше ніж за 90 днів до очікуваної дати пологів. При цьому необхідно зазначити, що чинна редакція статті 17 Закону України «Про відпустки» не містить конкретизації гарантійних положень щодо сумарного обчислення тривалості відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами та порядку її надання, а лише визначає тривалість періодів – до / після пологів, тому потребує внесення змін такого змісту:

«Тривалість відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами обчислюється сумарно і становить 126 календарних днів (140 календарних днів – у разі народження двох і більше дітей та у разі ускладнення пологів). Відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами надається жінкам повністю незалежно від кількості днів, фактично використаних до пологів».

Редакційного корегування потребують положення пункту десятого статті 30 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали

внаслідок Чорнобильської катастрофи» у частині зміни слова-русизму «родів» на слово «пологів». Внесення змін потребує назва законопроекту, у якій слово «використання» варто замінити на слово «надання», з метою дотримання вимог міжнародного законодавства щодо відпусток.

Види ризиків ухвалення законопроекту.

Врахування зауважень і пропозицій дозволить уникнути ризиків:

- невідповідності принципу правової визначеності нормативних положень (щодо порядку надання відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами);
- неоднозначності й ускладнення практичної реалізації нормативних положень.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*